फर्वर त्रि॰ फर्व–पूरणे अरन्। पूरणे ऋ॰१॰।१॰६।२भा॰।

फल्ल भेदने भ्वा॰पर॰सक॰सेट्। फल्लति अफाल्लीत् पफाल्ल फेल्लतुः आदित् आरम्भे भावे क्त वा इट्। फुल्लितः फल्लितः। फुल्लितम् फल्लितम् अन्यत्र फल्लितः इत्येव। जीत् वर्त्तमाने क्त। फल्लितः।

फल्ल निष्पत्तौ भ्वा॰पर॰अक॰सेट्। फल्लति अफाल्लीत्। पफाल्ल फेल्लतुः। क्त फल्लितः।

फल्ल गतौ भ्वा॰पर॰सक॰सेट्। फल्लति अफाल्लीत्। ण्यन्ता॰ कर्त्तरि वा च। फलः फालः। फलयति फालयति।

फल्ल न॰फल–अच्॥१इक्षादीनां मध्ये २लाभे ३फलके (ढाल) ४कार्य्ये ५उद्देश्ये ६प्रयोजने अमरः ७जातीफले मेदि॰।१॰वाणाग्रे॥आर्त्तवे शब्दर॰।१२फाले हेम॰ ११दाने धर॰।१४सुक्के च।१५कुटजवृक्षे पु॰शब्दर॰। १६धात्वर्थनिष्पाद्ये प्रधानोद्देश्ये प्रयोजने "स्वरितञित आत्मनेपदं कर्त्तृभिप्राये क्रियाफले" पा॰। "वक्ष्यार्थस्य प्रसिद्ध्यर्थमारभ्यन्ते पदादयः। तत् प्रधानं फलं तेषां न वा नामादि प्रयोजनम्" हरिः। तेन पाकादिजन्यं भोजनं यागादिजन्यञ्च पुण्यमेव फलम्। न वेतनादिलाभरूपं फलं तेन सूदस्य कृषिगादेर्वा न धात्वर्थजन्यफलभागित्वम्। धात्वर्थजन्ये १७संयोगादौ च "फलव्यापारयोर्धातुराश्रये तु तिङः स्मृताः। फले प्रधानं व्यापारस्तिङर्थस्तु विशेषणम्" हरिः। धात्वर्थशब्दे दृश्यम्। गौतमोक्ते १८प्रमेयभेदे तल्लक्षणञ्च तत्रोक्तं यथा

"आत्मशरीरेन्द्रियार्थबुद्धिमनःप्रवृत्तिदोषप्रेत्यभावफलदुःखापवर्गास्तु प्रमेयम्" गौ॰सू॰ "प्रवृत्तिदोषजनितोऽर्थः फलम्" गौ॰ सू॰। "सुखदुःखसंवेदनं फलम् सुखविपाकं कर्म दुःखविपाकञ्च तत् पुनर्देहेन्द्रियविषयबुद्धिषु सतीषु भवतीति सह देहादिभिः फलमभिप्रेतम् तथा हि प्रवृत्तिदोषजनितोऽर्थः फलमेतत् सर्वं भवति तदेतत् फलमुपात्तमुपात्तं ज्ञेयं. त्यक्तं त्यक्तमुपादेयमिति नास्य हानोपादानयोर्निष्ठा, पर्य्यवसानं वाऽस्ति स खल्वयं फलस्य हानोपादानयोतमोक्षते सोऽयं इति" वात्स्या॰। "अनिष्टमिष्टं मिश्रञ्च त्रिविधं कर्मणः फलम्। भवत्यत्यागिनां प्रेत्य न तु सन्न्यासिनां क्वचित्" गीता। जलपादिसंयोगे फलस्यावश्यभावत्वं यथा "तण्डुलोऽम्बुग्निसंयोगाद्भवत्यन्नं न च पिष्टकम्। फलं त्रितयसंयोगादन्नं भवति तत्फलात्" रामार्चनचन्द्रिकाधृतवचनम्

१९निष्पन्ने त्रि॰।

फलक न॰ आर्द्धं च। (ढाल) इति ख्याते चर्म्मणि अस्त्रप्रतिघातनिवारके १पदार्थे। २अस्थिखण्डे जटाध॰ ३नागकेशरे ४खाद्यादिपट्टके च मेदि॰।

फलकच्छ पु॰ वृक्षभेदे भा॰व॰ १॰अ॰।

फलकण्टक पु॰फले कण्टकं यस्य। कण्टकिफलवृक्षे नैघण्टुप्र॰

फलकपाणि पु॰फलकं पाणौ यस्य। (ढालि) चर्म्मिणि अमर॰

फलपुर न॰ इरभेदे तस्य नामोदाहृतता।

फलकयन्त्र न॰ त्रि॰गि॰ उक्ते यन्त्रभेदे यथा

"कर्त्तव्यं चतुरस्रकं सुफलकं चाङ्गुष्ठ॰कुलैर्विस्तृतं विस्तारद्विगुणा१८॰यतं सुगवक्रेनायाममध्ये तथा। आधारः स्वयष्टकुलादिघटितः कार्य्यो च रेखा ततस्त्वाधाराद्यवलम्बसूत्रसदृशी सा लम्बरेखोच्यते। लम्बं नवत्य९॰कुलकैर्विभज्य प्रत्यङ्कुलं तिर्य्यगतः प्रसार्य्य। सूत्राणि तत्रायतसूत्ररेखा जीवाभिधानाः सुधिया विधेयाः। आधारतोऽधः सुगुणा१॰कुलेषु त्वालम्बयोने सुषिरं च सूक्ष्मम्। दृष्टप्रमाणा सुषिरे शलाका चेष्टाऽत्रसंज्ञा खलु सा प्रकल्प्या। षष्ट्यङ्गुलव्यासमतर्क्य रज्ज्वा कृत्वा वृत्तं परिधौ तदङ्कम्। षष्ट्या घटीनां मनवांश २६॰कैश्च प्रत्यंशकं चाम्बुपलैश्च दिग्भिः। अग्रे धरज्ज्वा ततपट्टिकैका षष्ट्यङ्गुला दीर्घतया तथाङ्का" सू॰। "अश्मादौ धातुमयं श्रीप्रस्थादिदारुमयं वा फलकं चतुरस्रं सूक्ष्मं समं कर्त्तव्यम्। तच्च नवत्यङ्गुलविस्तारं द्विगुणा।८॰विस्तारदैर्घ्यम्। तन्मध्ये तदाधारः स्थिरः स्वयष्टकुलादिः कार्य्यः। आधारे धृतं यन्त्रं यथा लम्बमानं स्यात् तथा धृते फलके आधाराद्धःसूत्रमवलम्बरेखा कार्य्या। सा च लम्बसंज्ञा। तं लम्बं नवतिभागं कृत्वा भागे भागे तिर्य्यग्रेखा दीर्घा कार्य्या। तिर्य्यक्त्वं तु लम्बभावान्मृत्स्यात्। सा रेखा ज्यासंज्ञा ज्ञेया। आधाराद्धस्तिंघटङ्गुलान्तरे या ज्या तस्याः लम्बस्य च सम्पाते सुषिरम्। तत्रेष्टप्रमाणा शलाका ज्ञेया साऽत्रसंज्ञा। तस्याङ्गुलात् त्रिंशदङ्गुलेन कर्कटकेन दृग्रेखा कार्य्या। सा षष्टि६॰ घटिकाभिर्भगणांशकैः खण्डस्थिरसंख्यैः २६॰ प्रत्यंशं दशभिर्दशभिः पानीयफलैश्चाङ्का। अथ ताम्रादिमयी वंशजा काष्ठमयी वा पट्टिका षष्ट्यङ्गुला६॰ दीर्घतया तैरेव फलकाङ्गुलैस्तथैवाङ्किता कार्य्या। सा पट्टिकाधोङ्गुलविस्तृता। एकस्मिन्नग्रेऽङ्गुलविस्तृता कुठाराकारा कार्य्या। तत्र विस्तारमध्ये छिद्रं कार्य्यम्। अन्यमोतायाः पट्टिकाया लम्बो-